

ДАНТЕ – ЮРИСТ * ДАНТЕ – ЮРИСТ – ЮРИСТ

АКМАЛ
САИДОВ

ДАНТЕ –
ЮРИСТ

АКМАЛ САИДОВ

ДАНТЕ – ЮРИСТ

**Тошкент
«Адолат»
2011**

УДК: 34:821.131.1 (092) Данте

ББК 83.3 (4Гем)

C21

C21 Саидов Акмал Холматович. Данте – юрист / А.Х.Саидов. – Т.: «Адолат», 2011 – 200 б.

ISBN 978-9943-332-99-7

УДК: 34:821.131.1 (092) Данте

ББК 83.3 (4Гем)+67.3г (3)

Буюк шоир ва буюк олим, буюк сиёсатчи ва буюк файласуф, айти пайтда яна кўплаб илмлар билимдони, Коинот фуқароси номига сазовор бўлган Данте Алигьери нодир ва мангу боқий асарлари билан инсоният маънавий хазинасига улкан ва бебаҳо ҳисса қўшган жаҳон адабиётининг даҳосидир. Айти пайтда унинг илк Уйғониш даврининг энг буюк ҳуқуқшуноси сифатида жамиятда ҳуқуқ устуворлиги ғоясининг қарор топишидаги хизматлари бекиёсдир.

Юридик фанлар доктори, профессор А.Саидовнинг ушбу китобида Данте даҳосининг ана шу энг муҳим қирралари – комусий нодир адабий истеъдоди ва ўз давридан анча илгарилаб кетган ҳуқуқий қарашлари уйғунликда атрофлича таҳлил этилади.

«Данте – юрист» барча адабиёт ихлосмандлари, ҳуқуқшунослар, кенг китобхонлар оммасига муносиб тўхфа бўлишига умид қиламиз.

1201000000 – 012

Д ————— – 2011

(04) – 2011

ISBN 978-9943-332-99-7

© А.Х.Саидов, 2011

© Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги «Адолат»
нашриёти, 2011 йил.

БАШАРИЯТ ФАРЗАНДИ

Улуғ итальян шоири ва мутафаккири Данте Алигъери инсониятнинг энг мухтарам фарзандларидан бири бўлиб, у зот олти юз йиллар муқаддам Уйғониш даврини бошлаб берган даҳо ижодкордир. Асрлар мобайнида дантешунослик илми давом этиб келмокда. Яъни, у ҳақда юзлаб китоблар ёзилди. Қўлингиздаги ушбу нашр «Данте — юрист» деб номланган бўлиб, муаллифи таниқли ҳуқуқшунос олим, серқирра ижодкор, жамоат арбоби, профессор Акмал Саидовдир.

Аввалдан айтиб қўя қолайлик, мазкур тадқиқот дантешунослик бўйича, айниқса, Шарқда яратилган ноёб илмий манбалардан биридир. Унда Данте ҳаёти ва ижодига доир деярли барча тафсилотлар камраб олинган. Китобда, табиийки, Дантенинг юрист мақомидаги фаолияти анча кенг ёритилган. Шунингдек, мутафаккирнинг фалсафий қарашлари ҳам атрофлича ўрганилган.

Данте ҳаётини Европа тарихий муҳитидан ажратиб ўрганиш асло мумкин эмас. Италияда турли партиялар (гвельфлар, гибеллинлар) орасидаги низолар, Рим Папаси сиёсати билан боғлиқ чигал муносабатлар, шунингдек, қадим лотин ўрнида итальян халқ тилини адабий муомалага киритиш каби осон бўлмаган муаммолар Дантенинг бошига адоқсиз маломатлар келтирган эди. Шу сабабли, шоир ҳаётининг кўп қисми қувғинда ўтди. Данте икки маротаба ўлимга ҳукм қилинди. Бу ҳукм ўтган асрнинг 60-йилларидагина расман бекор бўлди.

Данте Алигъери мутахассислигига кўра ҳуқуқшунос-юриstdир. Лекин у башарият тарихида асосан «Илоҳий комедия»дек шоҳ асарнинг муаллифи сифатида қолди. Айрим мунозарали жиҳатларга қарамасдан, асарнинг аҳамияти ҳамма даврлар ва барча халқларга баб-баробар тааллуқлидир. Дейлик, йўлбарс ҳамма минтақада йўлбарс бўлгани каби, инсонларнинг фазилату иллатларида ҳам азалий уйғунлик борлигини рад этиб бўлмайди. Ушбу воқеотлар Шарқнинг «Меърожнома»ларида ҳам ўз тасвирини топган. Туркийларнинг ўрта аср Уйғониш давридаги буюк вакили Алишер Навоий ҳазратларининг ижодий нафасида ҳам биз ўша замонларнинг шабадаларини ҳис қиламиз. Бу улуғ шоирлар азамат инсонлар каторида ялмоғизлар қиёфасини ҳам чизиб кетганлар. «Илоҳий комедия»даги манзаралар нариги дунёга

қилинган саёҳат натижаси деб қабул этилади. Бирок, муаллиф ҳақиқатан ҳам у дунёга бориб келганми, деган савол масал жанрида учрайдиган жониворлар ҳам гапирадиларми, йўқми, деган тушунча сингари ғоят жўн гапдир. Аслида Данте мавжуд борлиқдаги иллатларни шафқатсиз равишда фош этди.

Дантенинг энг эзгу орзулари етишолмаган маҳбубаси Беатриче тимсоли билан боғланади. Дантешуносларнинг эътироф этишича, Уйғониш даври Дантенинг Беатричегга бағишлаб ёзган илк шеърларидан бошланган. Сабаби, бу илк ижодда ифода ва мазмун тамомила янгича эди.

Данте дунёқараши Шарқ олами билан туташдир. Жумладан, бизнинг юртлардан қанот қоққан буюк ғоялар Испания араблари орқали Европага кириб борди ва узоқ асрлар мобайнида улар учун дастуриламал бўлиб қолди. Шу боисдан ҳам Данте, масалан, Ибн Сино сиймосини ғоят катта ҳурмат билан тасвирлайди. Унинг осмон ҳолатлари ҳақидаги тасаввурлари эса ал-Фарғоний (Альфраганус) илми билан мутлақо ҳамоҳангдир.

Данте, умуман, халқнинг ёнини олди. У монархияни эътироф этса-да, ҳокимият халққа хизмат қилиши шарт, деб ҳисоблади. Бошига оғир кулфатлар тушганда, жаҳолат аҳли: — асарларингдан воз кеч, деб талаб қилганда, ҳатто шоирнинг ўғлини ҳам ўлимга ҳукм этганда: «Халқим, мен сенга нима ёмонлик қилдим?», дея нидо чекди.

Акмал Саидовнинг ушбу тадқиқотини ўқиган ҳар бир китобхон бу улуғ сиймо ҳаёти ва ижодига доир кўплаб маълумотлардан воқиф бўлади, Данте ва Ўзбекистон мавзусида эса янги таассуротлар олади. Қўлингиздаги ушбу китобни умуман дантешунослик дунёсида воқеа деб ҳисоблаш мумкин.

**Абдулла ОРИПОВ,
Ўзбекистон Қаҳрамони,
Ўзбекистон халқ шоири**